

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna za Zdravstveno dravstvo (Izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co., \$8.50 za leto, \$4.75 za pol leta; za inoseststvo \$11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$8.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drama, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communication and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Kam Evropa?

Dne 22. jan. je imel angleški zunanji minister Ernest Bevin značilen govor, v katerem je pred parlamentom orisal novo angleško politiko napram Evropi. Novinarji in uredniki meščanske tiska so ta govor sploh proglasili za enega najvažnejših v zgodovini angleškega parlamenta. Nekateri so ga sporedili tudi z znanim Churchillovim govorom v Fultonu, Missouri, kjer je pred dvema letoma v spremstvu predsednika Trumana odprl "mrzlo" vojno proti Sovjetski Rusiji.

Dali ta Bevinov govor spada v isto kategorijo kakor Churchillov fultonski govor, bo pokazala bodočnost. Deloma bi tako izgledalo, deloma ne (čitali smo ga v New York Timesu, ki ga je prinesel skoraj v celoti). Odvisno namreč je, v katero smer se bo obrnila ne samo angleška, marveč tudi politika drugih zapadnih držav in Amerike. Ako se bo skristalizirala v trajnem antiruskem bloku, tedaj so v pravem oni, ki vidijo v tem Bevinovem govoru dodatek k Churchillovemu fultonskemu govoru. Ako se bo skristalizirala v osnovanju zapadno-evropske federacije z željo pomiritve z Rusijo, tedaj bo ta Bevinov govor postal zgodovinski. Sicer pa ni vse odvisno od zapadnih držav, marveč tudi od Rusije.

Ta Bevinov govor se loči od prej omenjenega Churchillovega govora predvsem v tem, ker je na eni strani žgoča kritika ruski zunanji politiki, s katero si Moskva želi podvreči vso Evropo, na drugi strani pa ni sovražna Rusiji kot državi ali pa njenemu sovjetskemu sistemu. V tem se veliko razlikuje od omenjenega Churchillovega govora, ki je bil v jedru sovražna Rusiji in bi sploh deklaracija "mrzle" ali politične vojne proti sovjetom. Tisti Churchillov govor je dobil največji odmev v visokih ameriških vladnih krogih, predvsem v državnem departmentu in Beli hiši, kakor tudi zanj vso deželo. Sprožitelj te propagande je bil Churchill, "naš" državni departament pa njen glavni dinam, kakor je še danes.

Bevin je v tem govoru sicer pral angleško in po implikacijah tudi ameriško politiko v Grčiji. To je bilo pričakovati in v tem ni ničesar novega. Prav tako tudi ne njegova kritika o sovjetski ekspanziji. Bolj značilna je bila njegova deklaracija, da mora biti konec sovjetske ekspanzije; še bolj pa njegova izjava, da pomeni ruska dominacija vse ali pa pretežno dela Evrope — novo vojno! Bevin se tukaj ni šalil, marveč mislil resno.

"Nihče ne nasprotuje ideji o zedinjenju Evrope," je dejal Bevin. "To ni vprašanje. Vprašanje je: Ako naj pride do zedinjenja Evrope, ali je mogoče to doseči brez dominacije ali kontrole s strani ene same vesile? To je vprašanje, katerega je treba rešiti."

Britska politika, o kateri se je resno razpravljalo (v kabinetu) v zvezi z Evropo, bazira v uvaževanju treh principov: Prvi je, da ne sme nobena posamezna država dominirati Evrope. Drugi je, da je treba zavreči zastareli koncept ravnotežja sil, ako mogoče. Tretji je, da je treba to (rusko dominacijo) nadomestiti s kooperacijo štirih sil (Rusije, Francije, Anglije, Amerike) in nudenjem njih pomoči evropskim državam, da se svobodno razvijejo, vsaka na svoj način.

"Kar se tiče prvega principa, sem gotov, da bo ta zbornica kakor tudi vse svet sprevidel, da zasledovanje politike za dominacijo Evrope s strani katere koli sile, s kakršni kolimi sredstvi, direktnimi ali indirektnimi ... da taka politika ne vodi drugam nego neizbežno v novo svetovno vojno. Upam, da se bomo tej ideji vsi odpovedali ..."

Te besede so značilne za vse, ki znajo misliti. In sicer so značilne predvsem radi tega, ker je Bevinov govor takoj indorsiral "naš" državni departament — ameriška vlada. In v Bevinovem govoru je bilo seveda še več. Glavna točka, poleg zgoraj navedene, je bila Bevinova deklaracija, da bo Anglija začela organizirati zapadno Evropo, bodisi kot blok ali pa kot federacijo. Bevin je bil glede tega vprašanja nejasen, in sicer najbrže vsled tega, ker ni gotov, kako daleč bo zapadna Evropa hotela iti. Med vrticami njegovega govora je razvidno, da se je Anglija z zapadno Evropo pripravljena povezati v federacijo, toda če je ta cilj nedosegljiv, se bo zadovoljila z ustvaritvijo bloka — bojimo se, da antiruskega bloka, o čemer več pozneje.

Bevin sicer govori, da je cilj angleške politike "ustvaritev duhovne unije vse Evrope", zdaj pa izrecno "duhovne unije" zapadne Evrope. Ampak če bo ostalo samo pri "duhovni uniji", bo ta "unija" lahko prav tako antiruska kakor je današnja "duhovna unija" zapadnega kapitalizma, predvsem v Ameriki, ali pa kakor je "duhovna unija" komunističnih strank usmerjena proti zapadni demokraciji in "demokraciji".

Bevin se je v tem govoru silno razjokal tudi nad "politijskimi" državami, katere je ustvarila Rusija v svoji sferi Evrope. Pravi, da tam, v vzhodni Evropi, ni nobene svobode in da morajo tamkajšnje "politijske" vlade tako skakati kakor žvižgajo v Moskvi. Rusija jih je tudi zaprla pred zunanjim svetom in "spremenila v ekskluzivne samovrževalni blok, ki je pod kontrolo Moskve in komunistične stranke". V tem bloku "ne more nihče svobodno misliti ali govoriti ali skleniti trgovinske ali kake druge pogodbe na lastno voljo."

Glede "politijskih" držav bi bil Bevin na trdnjih nogah, ako bi obnem odgledal tudi — samega sebe, sploh vsa angleško in ameriško politiko, ki je na primer v Grčiji ustvarila stoprocentno hujšo policijsko državo nego jo danes najdemo kjer koli izven Francove Španije ali južne Koreje, kjer se je pod ameriško okupacijo razvil pravec fašizem. O kakšni svobodi in demokraciji tudi ni sluha v Turčiji ali arabskih državah, ki so pod dominacijo zapadnega imperializma. O kakšni svobodi ali demokraciji na primer ne vedo ničesar niti domačini (zamoreci) in Indijci v Južni Afriki, čeprav so po številu prebivalstva v veliki večini. V ruski sferi je v resnici veliko več svobode in demokracije nego v

Naš narod je trdo delal in ustvarjal bogastvo Amerike

San Francisco, Calif.—Po prihod v to deželo smo kmalu opazili, da ni vse zlato, kar se sveti. Ker jezika nismo razumeli, je bilo težko dobiti delo. Ako smo ga dobili, smo bili do vratu v blatu, ali pa prihajali iz premogovrva črni, da drug drugega nismo poznali. Srečen je bil tisti, kateri je imel znanca ali sorodnike, da so mu pomagali do boljšega dela, sicer bi z drugimi vred hodil od tovarne do tovarne, kakor deseti brat.

Tudi ženske niso imele paradiža, kakor ga je imela Eva. Dolge ure so delale v zaduhlih tovarnah za slabo plačo in imele pasje delavske razmere. Ako so se omožile, so se poleg družine pečale s tako zvanim "boarding hausom", tako da njih delo ni bilo nikdar končano. Vse kar je bila razlika, da so ženske bolj spoštovali kakor moške.

Dobro poznani borilec za delavske pravice Eugene V. Debs je v sledečih vrsticah zapisal visoko spoštovanje do ženske: "Na svetu, katerega je slepa narava napravila krasnega, ni nobena stvar tako krasna, kakor je žena in brez nje bi vsi stvari hipoma zgubile svojo krasoto. Žena je ista naravni dar, ki nosi v sebi jodocnost in na njenih sladkih in svetlih prsih se goji življenje, čit se poleg nje in v njenem varstvu spopolnjuje in blaži. Nič ni ako čudovito tajnstveno in krano na svetu kot materinstvo! Nič ni na svetu tako sveto, tako jožansko kot ravno ženstvo, ki e varuh bodoče usode človeškega rodu, ki pomeni dobro ali slabo za vse ono, kar živa zrak in živ. Noben pravičen in dober človek ne more misliti drugače, svoji materi, kot da je najpoboljša bitje na svetu. Noben oprog, ki resnično iz srca ljubi, čar bi moral vsak moč, ne more verjeti, da je njegova žena manj krasna, ali da bi čutil, da mu je manj draga sedaj, kot je bila takrat, ko je bila v cvetju krasote in ko je prvič ugrabila njegovo srce." Saj je resnica, da si stvari na svetu, ki bi nadomestila mater. Ženske nam vedno pomagajo do naših uspehov, naj bo kjer koli hoče, zato jih tudi spoštujemo.

Z dobro voljo in pasjo ponižnosti smo vse premagali in postali dobri ameriški državljani. Po sklepu, da ostanemo v novi domovini, je bilo potreba nekaj storiti za slučaj nesreče ali smrti. Zavedni možje so pričeli ustanovljati podporna društva, da drug drugemu pomagamo, kadar bo potreba. Jednote so bile odvisne od krajevnih novo ustanovljenih društev, zato je bila naša dolžnost, pomagati jednoti postaviti na trdno podlago.

Bil sem pri ustanovitvi društva Gorenjec št. 46 SNPJ v Oregon Cityju, Ore., in sem ustanovitelj društva Tabor Slovanov št. 304 San Francisco, Calif. Šele po lastni skušnjavi opazimo, kako je težko ustanovljati, ako je v naselbini že eno ali več podpornih društev. Kljub velikim zaprekam, je naše delo rodilo sad, katerega danes uživamo. Takrat smo delali v korist jednote, ne pa koliko bo kdo vzel iz blagajne. Delali in dajali smo prostor za seje brezplačno; veselice prirejali mesečno. Kadar nismo z veselico finančno napredovali, smo pa oglašali društvo in jednoto. Delo je bilo težko za organizacije, ki so hotele članom otresti strah, da jih hudiče vzame, ako se pridružijo k napredni ustanovi. Vsak krojač lahko napravi dosti veliko obleko, ako ima dosti blaga. Isto velja za društvo. Ako je denar, vsak lahko gospodari, ako ga ni,

navedenih državah, ki so pod anglo-ameriško dominacijo ali vplivom.

Gorastna iverenica je tudi njegova verzija, da je Moskva gospodarsko odtrgala vzhodnoevropske države od zapadnega sveta in jim prepovedala vsake trgovinske stike. Resnica je, da so Poljska, Čehoslovakija in Jugoslavija že sklenile trgovinske pogodbe skoro z vsemi zapadnimi državami, prvi dve tudi v Anglijo. Rade bi jih tudi z Ameriko in Anglijo, toda jih ne morejo, ker ni te volje na "naši" strani. Ameriška vlada izvaja proti njim sploh politiko ekonomskih sankcij. (Pride še.)

člani izgubijo veselje do organizacije, katere jim je najbolj potrebna.

Prebrnova rojstna hiša v Vrbi in pred njo izselniki.

Vse naše organizacije in domovi so zrastle od rok pridnega gospodarja in gospodinjice, zato smo lahko ponosni, ne da se oziramo na kritiko sovražnikov.

Vzlic temu, da nas danes neupravičeno sovražijo, ne morejo zatajiti, da Slovenci nismo delaven in pošten narod. Sovražijo nas tisti, ki ne znajo ceniti dela, ki smo ga proizvali in z žulji obogatili Ameriko.

Ko so jugoslovanski partizani umirali za svobodo in obvarovali sinove ameriškim materam, so jim zavezniški peli slavošpeve. Danes pa Italijane, Nemce in Japonce visoko spoštujemo, naš narod pa sovražijo, ker se je upravičeno otresel monarhije. Čas bo prišel, ko bodo spoznali svoje zmote. Leta 1920 mi je tukajšnji policijski načelnik White rekel: "Ako bi bili vsi narodi, kakor ste Slovenci, ne bi potrebovali policije!"

V Clevelandu je veliko naprednih in zavednih Slovencev. Tam imajo tudi dobre katoličane, ki ne verujejo v medsebojne prepire in ne sramote narodu. Po tej vojni pa, so se prikazali ljudje, ki smešijo narod in sebe. (Zakaj taki ljudje niso ostali v starem kraju, da tam dobijo zasluženo plačo?) Skušali smo do izrabiti tako zvani bavlav, da naši napredni listi podpirajo delavsko stranko in pišejo resnico, katere v oči bode. Strah imajo pred naprednim elementom, zato je vsak komunist, da je glasno zakajšja. Ako želite katerega usmešiti pred javnostjo, recite, da je socialist ali komunist, pa boste dobili zlato medaljo Franca Jožefa.

Peter E. Kurnick.

Seja južnoslovanskih Amerikancev
Chicago, Ill.—Seja centralnega odbora južnoslovanskih Amerikancev se bo vršila v ponedeljek, 9. februarja, začetek ob osmih zvečer v Sokolski dvorani, 1907 S. Racine ave.

Pozivam vse zastopnike, da se gotovo udeležijo te važne seje, kajti volili bomo tudi odbor za tekoče leto.

Jon. Pavelka, tajnik.

Lep koncert hrvaškega opernega pevca T. Milostića

Chicago, Ill.—Zadnjo soboto so imeli ljubitelji lepe pesmi nekaj ur krasnega duševnega užitka na koncertu hrvaškega opernega pevca Tomislava A. Milostića, ki se je vršil v Sokolski dvorani, 1920 So. Ashland ave.

Umetnik je pel hrvaške, španske, italijanske, ruske in slovenske pesmi. Milostić poseduje krasen bas-profundo in interpretira pesmi zelo zanosno in z naravno lahkoto. Zlasti pride do izraza v arijah, kar je razumljivo, saj je mnogo let nastopal na opernih deskah v državah Južne Amerike.

Za svoje izvajanje je žel velik

aplavz. Avdiijenci je še posebno ugajala nesmrtna in večno lepa ruska pesem "Čolnar na Volgi", prav tako "Ej, Dubinuška" in druge.

Občinstvo je umetnika vse skozi napeto spremljalo in mu navdušeno aplavdiralo. Udeležba je bila zelo lepa, približno 700 posetnikov. Med posetniki je bilo tudi lepo število Slovencev.

M. M.

O visokih davkih v stari domovini

Bellingham, Wash. — Pismo mojega sina iz stare domovine izprčuje, da bo imela jugoslovanska vlada še obilo dela predno vzpostavi red. Tam je še precej godrnjačev. Seveda, nekateri pa imajo vzrok, da godrnjajo, zlasti mali kmetje, bivši partizanski borci, če jim vlada naloži previsoke davke.

Sin mi je opisal davke, ki jih mora plačati, in so res previsoki. Na koncu pa je pristavil: "Človek izgubi vse veselje do dela."

O stvari ne bom pisal podrobno, rečem pa le-to: Ljudstvo ne bo nikoli zadovoljno. Moj sin je mali kmet in je zelo skrben in priden. Veseli se pridelka, pa xridejo, precejeno, koliko je pridelal in — toliko in toliko boš plačal ... Nekdo drugi, ki rad v senci leži in pusti v nemar njihove, plača pa zelo malo. Plača malo zato, ker rad doli časa položi ... Tako vlada sama jemlje kmetu veselje do dela.

Nekaj podobnega se je najbrže godilo v Rusiji v prvi petletki. Sin tudi pravi: "Vem, davki morajo biti plačani, kajti vlada mora od nekd dobiti denar. Nisem proti davkom, toda kar zahtevajo od mojega trdega dela, je pa malo preveč, pritožiti pa se nimam kam."

Iz pisma je razvidno, da tam še ni pravice, kot mi tukaj mislimo, da je. Seve, v Ameriko ne pošiljajo takih vesti in mi mislimo, da tam vlada največje zadovoljstvo med delovnim narodom.

To sem napisal za trezno presojanje položaja v stari domovini. Nekateri ameriški Slovenci bi bili gotovo razočarani, ako bi bili danes v Jugoslaviji. Jaz sicer ne dolžim vlade, da ona dela direktno nesporazum, sem pa mnenja, da bi morala upoštevati okoliščine in razmere. Trdim, da ne bi smela pridnemu delavcu, ki ima tri otroke, stare manj kot osem let, nalagati tolikšnih davkov. Mož se trudi zato, da bi otrokom preskrbel dom, boljše dom. Mi, delavci, tudi vemo iz lastnih izkušenj, da je razlika med delavci, prav tako med kmeti. Nekateri so pridni, drugi leni ali pa površni. Seve, nova ekonomija, kakršno sedaj uvajajo v Jugoslaviji in v drugih deželah, ne more v nekaj letih industrializirati kmetij. Za strojno delo na kmetijah se bodo morali kmetje združiti. Za združitev kmetov pa bo zelo še precej časa, vendar pa enkrat bo morala priti. Do tega bo prišlo tedaj, ko ne bo mali kmet več odvisen od svojih pridelkov. Z drugimi besedami: Otroci sedanjih malih kmetov se bodo rade posvetili bolj plačanim poklicom, svoje zemljo pa bodo oddali za odkodno vladi ali pa za drugi.

Prepričan sem, da bo prej ali slej prišlo do skupnosti in odprave mejnikov, kajti mora priti. Kmet-zadružnik bo na boljšem, ko bo delal traktor in imel od vlade zasiguran trg in bo tu-

O življenju in smrti slovenskega socialističnega pionirja

Viriden, Ill.—Dne 24. dec. 1947 ob 6:45 popoldne (na božični večer) je preminil Ferdinand Pečec, ki je bil slovenski pionir socialističnega gibanja. Ob zaključku pretekla stoletja sem prejel pismo iz Chicaga, ki mi ga je pisal Fred Pečec. Tedaj sem živel še v La-Sallu in ne malo, sem se začudil, ko mi je pojasnil, da je dobil svoj naslov iz Trsta od "Rdečega praporja". Poslal mi je naslove še nekaterih drugih somišljenikov, s katerimi pa sem bil že deloma v pismini zvezi. Vprašal me je, če bi mogel ustanoviti socialistični klub, ko pa bi bilo ustanovljenih nekaj klubov, bi pa pričeli izdajati svoj list. Odgovoril sem na njegovo pismo in le pristavil, da če bi imeli svoj list, potem bi bilo veliko lažje ustanovljati klube. Oporil se je te ideje, da mora biti ustanovljen list kakor hitro mogoče.

Ko sem bil prve dni julija l. 1901 v Chicagu, je Pečec sklical in vodil tozadevno sejo v imenu tedanjega kluba. To je bilo 6. julija. Tedaj je bil ustanovljen svobodni miselniki ali socialistični tednik "Zora", in sicer na podlagi delnic. Radi prevelike naglice, čudnih razmer med čikaškimi Slovenci, posebno pa radi uredniške hibe, je prišlo kmalu do poloma pri Zori. Izšlo je samo deset števk.

Pokojnik je bil rojen 12. aprila 1872 v Novem mestu, Jugoslaviji. Pogrebni obred se je vršil v Norwood Park Monastery dne 29. decembra. Zapuščila dva sina, dve hčeri in sestro v Chicagu, v Clevelandu pa brata. Drugi sorodniki mi niso znani.

V Ameriko je prišel pomladi l. 1893, in sicer v Cleveland, od tam pa l. 1899 v Chicago. Po poklicu je bil klepar. Njegova sestra mi poroča, da je pričel pohajati v šolo že s petim letom, ni pa imel več kot dve gimnaziji. Njegovi bratje pa so bili baje bolj študirani. Kleparstva se je pričel učiti pri Kiselnu v Novem mestu (Kandiji), potem pa je nadaljeval z učenjem pri Jakliču v Metliki. Nato se je podal v tujino na Dunaj. Tam je bil do jeseni 1892, nakar se je vrnil v Metliko in tam živel pozimi, na spomlad pa je odpoval v Cleveland.

V Sloveniji tiste čase še ni bilo sploh nobenega socialističnega gibanja, izvenšči v Ljubljani, in še kar ga je bilo v Ljubljani, je bilo v vsestranski konfuziji. Torej je skoraj gotovo, da se je Ferdinand Pečec vživel v tedanjo socialno demokracijo na Dunaju, katere je bila tedaj že v polnem razmahu pod vodstvom Viktorja Adlerja.

Ferdinand je baje v Clevelandu ustanovil socialistični klub, kateri pa ni mogel uspevati med tedanjimi Clevelandčani. Seve, pokojnik pa brezmejnega potrpljenja in neomejene vztrajnosti pa menda tudi ni posedoval, zato je pustil Clevelandčane in se preselil v Chicago, kjer je nadaljeval s svojim pričetim delom.

V Chicago so prihajali iz stare domovine po večini razni rokodelci, kateri so že s seboj prinesli več ali manj pojma o delavskih organizacijah in socialni demokraciji. Med takimi rojaki pa je bilo delo že dokaj plodnejše kot med nekdanjimi Clevelandčani, kateri so se brigali za cerkve in katedrale, katere so odpirali in—zapirali.

Kmalu po Pečetovem prihodu v Chicago, so Slovenci organizirali socialistični klub, s tem pa niso mislili, da je delo končano.

di sam preskrbljen za stara leta. Poglejmo, kako napredujejo v Rusiji. Pred nedavnim so odpravili odmerke, in sicer ne samo na živež, ampak tudi na tekstilije za obleko in na druge potrebščine, tako da sedaj lahko kupijo vse, če imajo denar.

Rusija je naredila tudi mostersko potezo z izmenjavo starih rubljev za nove. To pa je vlada izvedla tako, da je izgubila, ki je imel denar kje skrit in ga ni potreboval, dočim delavec prejema enako plačo kot prej, čeprav velja novi rubelj deset starih. To se pravi, da so se življenjske potrebščine pocenile. Pozabiti pa ne smemo, da je nekdo bil udarjen pri tej denarni izmenjavi. Pridelovalci živeža, to so zadrage, imajo veliko "izgubo". Če je to izguba? Vsekakor ruska vlada ne bo uničila tistega, ki živi narod, ki prideluje živež.

Živežne zadruge ali kolholzi so imeli veliko denarja na bankah, ki je tam ležal mrtev, torej ni nikomur koristil. Tako bi bilo treba narediti tudi v Ameriki, kadar so banke natrpene z dolarji. Denar naj gre med ljudstvo in ne bomo imeli depresije, kot smo jo imeli in menda jo bomo zopet imeli. Toda ameriško ljudstvo je še daleč od tega; namreč da bi izvolilo take zastopnike v kongres, ki bi vedeli, kaj je treba storiti. Naš predsednik in kongresniki bi se morali učiti od Rusov, ne pa jim nagajati in se obnašati kot naduti pobalini! George Gornik.

Pisarili so na vse strani, kako bi prišli do naslovov somišljenikov. Ob zaključku pretekla stoletja sem prejel pismo iz Chicaga, ki mi ga je pisal Fred Pečec. Tedaj sem živel še v La-Sallu in ne malo, sem se začudil, ko mi je pojasnil, da je dobil svoj naslov iz Trsta od "Rdečega praporja". Poslal mi je naslove še nekaterih drugih somišljenikov, s katerimi pa sem bil že deloma v pismini zvezi. Vprašal me je, če bi mogel ustanoviti socialistični klub, ko pa bi bilo ustanovljenih nekaj klubov, bi pa pričeli izdajati svoj list. Odgovoril sem na njegovo pismo in le pristavil, da če bi imeli svoj list, potem bi bilo veliko lažje ustanovljati klube. Oporil se je te ideje, da mora biti ustanovljen list kakor hitro mogoče.

Ko sem bil prve dni julija l. 1901 v Chicagu, je Pečec sklical in vodil tozadevno sejo v imenu tedanjega kluba. To je bilo 6. julija. Tedaj je bil ustanovljen svobodni miselniki ali socialistični tednik "Zora", in sicer na podlagi delnic. Radi prevelike naglice, čudnih razmer med čikaškimi Slovenci, posebno pa radi uredniške hibe, je prišlo kmalu do poloma pri Zori. Izšlo je samo deset števk.

Pokojnik Pečec in tudi njegova pokojna žena Angela pa sta imela pri vsem tem ogromnega dela. Morda se bo oglasil eden ali drugi, češ, kaj nas brigajo nekdanje polemike, poglejte, kako je danes, ko so sposobni ljudje na krmilu. Oja, danes je precej drugače, toda tudi danes ni mogoče graditi mostov brez pionirjev!

Vse naslove slovenskih svobodni mislecev in socialistov, ki smo jih za časa Zore zbrali skupaj z velikim trudom, je odnesel Alex Toman v Pueblo, Colo., in jih izročil Franku Medici in Martinu Kondi, da sta imela prvo podlago za "Glas Svobode". Torej prvo pionirsko delo ni bilo res povsem polomija.

Glas Svobode sicer ni bil ustanovljen, da bi širil kake visoke ideje, pač pa, da bi udobno živeli in celo bogateli svoje lastnike. In vendar je mnogo pripomogel širjenju svobodne misli.

Ko je leta 1904 prišel iz Clevelanda Jože Zavertnik, ga je Martin Konda vzel za urednika Glasa Svobode, katerega je urejeval v socialističnem duhu, toda za silno visoko plačo ... Sam mr. Konda mi je v pismih tožil, da mora uredniku plačevati celih \$10 na teden! Kondin urednik pa je stanoval pri Pečetu in moral je tudi plačevati za stanovanje. Kakor mi je bilo povedano, je dobil stanovanje in menda tudi hrano za \$2.50 na teden. Pokojni Jože Zavertnik pa je toliko prihranil, da je dobil svojo družino v Ameriko.

Kajne, tedaj so bili drugačni časi kot so danes!

Leta 1903 je bil pokojni Pečec sklicatelj ustanovne seje socialističnega kluba št. 1, kateri še danes obstoja. Sejo je vodil uspešno. Ko je prišla sprtja med izdajateljem Glasu Svobode in klubom, je klub sklenil izdajati Proletarca kot svoje glasilo. Vse ekspedicijsko delo je bilo izvršeno pri Pečetu. Radi poštnine drugega razreda, je morala biti prva številka v celoti predstavljena v angleščino, kar je Pečec vse sam storil s pomočjo slovarja in svoje žene Angele, katere je bila za take stvari jako zmožna.

Torej v tistih časih je bilo Pečetovo delovanje za socialistično stranko neumorno. On je bil tako rekoč Debsov socialist, dočim so nekateri nazivali Zavertnika "ajzenponarskega socialista". Pečec pa se je pričel domisljati, da se njegova žena bolj zanima za "ajzenponarski" socializem kot pa za njegovega in postal je ljubosumen. Prenehajal je občasno s Slovinci in se do skrajnosti vdal alkoholizmu. Posledice pa niso izostale. Da, marsikateri bojovník konča povsem žalostno.

Simon Kavcic.

OB KULTURNEM PRAZNIKU SLOVENSKEGA NARODA

"Osmi februar, dan smrti dr. Franceta Prešerna, osrednjega slovenskega književnega genija, se proglašajo za kulturni praznik slovenskega naroda. Ta dan naj se posveti proslavam in svečanostim praznuje po vseh slovenskih prosvetnih in kulturnih ustanovah ter zavodih. Ves slovenski narod naj se proslavam kulturnih in prosvetnih ustanov pridruži in pri njih sodeluje."

Tako se glasi odlok, ki ga je izdalo predsedstvo Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta dne 1. februarja leta 1945 na osvobojenem ozemlju. S tem odlokom je bilo samo potrjeno tisto, kar je za nas Prešeren bil: ljubezen do domovine, ponos in čast, samozavest, znamenje narodne zrelosti.

V najusodnejših letih naše zgodovine, naše borbe za narodni obstoj, je bila svetla podoba našega genija vedno z nami. Bila je velika pobuda za naše narodno delo. Prešerenov duh je napolnil naš najtežji čas. Bil je v njem svojem narodu vodnik in misel, moč, duh upora in volja po zmagi. Njegova pesem je dobila v tem času posebno veličino. Napolnila je ves slovenski prostor z neuklonljivo voljo po upor in boju do zmage.

Če pogledamo v njegov čas, vidimo, kako kmalu je občutil spor slovenskega človeka izobraženca z meščanom tujega rodu, vajenim predpravic in ukazovanja. Ker je bil človek, ker je prišel iz ljudstva, ker je bil zvest svojemu narodu, ker je verjel, da so v tem narodu sile, je moral biti navzkriž s takratnim javnim življenjem pri nas. V delu za druge, za narod rešuje svojo osebno bolečino in usodo. Postal je Pevca svojega naroda, njegov prerok, njegova žgoča vest, njegova misel, njegov duhovni vodnik. Boleče je spoznal, kako grozeče vidi naš njegovim narodom in domovino usoda nesvobodnih ljudi, sila trajne volje, oblasti in moči. Toda Prešeren, človek volje, časti in ponosa kliče:

da bi nam srca vnel za čast
dežele
med nami potolažil razprile
in spet sedil rod slovenske
cele

Skrb za usodo domovine postane osrednja misel največjih in najglobočjih Prešerenovih pesmi. Za domovino mora živeti, za njeno čast trpeti in delati. Iz notranjega upora proti tuji oblasti in tuji volji, iz vere v pravico in svobodo vseh ljudi je zapel Zdravljico in v njej napil novemu rodu boljše bodočnost. Navedel je čas, ko bo treba "srčno braniti" svojo domovino: napovedal je boj za pravico in svobodo. Dodobra je spoznal smisel in poslanstvo ter obenem rešitev svoje domovine, v sklenjenosti boja za domačijo, v pripravi zmagajočega človeka, duha, bratstva in edinosti. Potem se bo izpolnila njegova vera v svobodo, edinstvo, mir in srečo:

Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat dan,
da koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan,
da rojak
prosti bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejaki

Zdravljica je naš prvi narodni manifest, naša politična misel, naša davna volja po svobodi, bratstvu in enotnosti, po edinstvi, spravi, sreči in miru, naša človeška misel. V njej je izražena vera v zmago pravice, preprosta napoved boja za svobodo in pravico. Treba je bilo dolgih let in trpljenja, da je postala v našem času simbol skupne usodne volje vsega slovenskega ljudstva. Tako je Prešeren v tem času postal last vsega upornega rodu. Kmet in delavec sta odprla dušo zanj in ga prvič res doumela.

Prešerenovo idejo smo v Osvobodilni fronti prenesli v politično življenje, v vsenarodno misel. V njej je bilo zasajeno jedro narodnega odpora proti tujemu osvajaču. Če smo imeli v najtežjih zgodovinskih trenutkih tako resno in pozitivno do ločeno narodno misel, je bila prav Prešerenova duhovna dedščina tako velika pobuda.

Prešerenove misli prav zaradi njene jasnosti in nedvoumnosti ni mogel nihče zamisliti, nihče zanikati pred narodom ne v imenu naroda. Zato so se tisti, ki so se postavili na našo: raje vse kakor vojno — postavili pro-

sta, z njegovo naravno samonardnostjo in zgodovinskim poslanstvom. Ne gre samo za osnove življenja, marveč tudi za duhovno razgibanost in sproščenost, za uveljavljanje njegovih duhovnih izrazov, ki so dedščina kulturnih oblikovalcev, dedščina narodnih in ljudskih vodnikov, nad katerimi ima Prešeren tako edinstveno pomembno mesto. Uresničitev našega življenja je vezana na izpolnitev časovnih nalog. Te pa se javljajo ne le v kulturni tvornosti, ampak tudi v narodno-političnem, državnem in družbeno-naprednem oblikovanju. Tu postavljamo naše življenje na prave osnove, ker so to osnove našega pravega bitja. Bili bi slabi dediči Prešerenovega duha, če jim ne bi bili kos, če jih ne bi znali uresničiti in s tem dopolniti velikega časa, v katerem živimo.

Zdaj pa je potrebno, da se danes ves narod, vse delovno ljudstvo, kmet, delavec in izobraženec v mišljenju in odgovornih

Dr. France Prešeren po portretu A. Ganglja.

dejanjih usmerijo po tej veliki misli, ki je zgodovinska in v kateri moramo razvijati svojo zavest, da pokažemo zgodovinsko zrelo odgovornost, da damo vse miselne in delovne zmožnosti v delo napredka in razvoja, bratstva, edinstva, sprave in sreče.

Prešerenova misel, ki nas je vodila v boj, naj nas vodi v delo, kajti Prešerenova misel je bila misel bodočnosti, misel, ki je prišla do današnjega dne in bo šla z nami naprej.

Ti dnevi naj Prešerenovo ime še bolj razglasijo med najširšimi plastmi naroda: obenem pa naj bodo izraz hvalečnosti in priznanja moči, ki se je s svojim delom postavil na vrh slovenske književnosti, in ki je s svojo preprosto besedo dajal prav v preteklih težkih letih domovinske vojne našemu narodu toliko opore in pobud. Prešeren je danes izven sleherne pravde. Ves je naš, ves ljudski, eden izmed tistih velikih in enovitih osebnosti, v katerih se po besedah Dostojevskega vsi "bregovi strinjajo".

Danes ne gre samo za to, da premagamo težave, da dosežemo blagostanje. Gre za več: gre za veličino, ki je v zvezi z najnovejšim bistvom našega ljud-

Na Kočevskem so našli naši izseljenci nove domove

Ljubljana. — Mnogo naših izseljencev, ki so si pred leti šli v tujino iskat dela in kruha, se je sedaj v povojnih letih vrnilo v svojo domovino — novo Jugoslavijo. Tako je našlo petdeset izseljenskih družin svoj novi dom tudi v kočevskem okraju v krajih KLO Stara cerkev. Osem družin iz Francije je prišlo že decembra 1946, nadaljne skupine iz zapadne Nemčije, Holandije in Belgije pa so prispele zadnje poletje in jeseni. Naše oblasti so se takoj zavezale za repatriiranje, da so tu dobili svoj krov, delo, zaslužek in kruh. Okrajni odbor Kočevje je preskrbel za obnovu stanovanjskih hiš in ureditev primernih stanovanj. Tako so v Koncu popravili ali popolnoma obnovili, nekaj stanovanj so obnovili v Koblarjih, kjer so predvidene za obnovo še tri hiše. V Slovenski vasi, Bregu in Mlaki so bila potrebna le manjša notranja popravila domov, kamor so se vselili naši povratniki. V tesni povezavi s okrajem se je v pripravi trudil tudi krajevni odbor Stara cerkev. V kočevskem premoženju pa so naši repatriiranci, ki so po večini rudarji, takoj dobili delo.

Naši izseljenci se odlikujejo po svojih delovnih sposobnostih, saj so nekateri delali že po 20—30 let v jami in bodo s svojim znanjem in izkušnjami, ki so jih pridobili v velikih rudnikih, koristili našim rudarjem. Kaj hitro se pri nas vživljajo v nove razmere. Vojni obvezniki so že odrinili k vojakom, več mladincev in mladičev pa se prav rado pohvali, da so se že udeležili dela na Mladinski progi.

Naši izseljenci ti že po prvih besedah izražajo zadovoljstvo, da so se vrnil, saj jim bo tudi domovina, po kateri so toliko let hrepeli, zdaj dala kruha. V teh ljudeh je trdna narodna zavest in razumejo tudi naše povojne težave.

"Saj smo vedeli, da se ne bomo vsedli k polni mizi, da bi živeli v brezdelju ali izobilju, ker vemo, da je naša zemlja najhujše trpela po vojnih dogodkih, toda z našim razumom in pridnimi rokami bomo pripomogli k obnovi in blagostanju naše domovine, da bomo vsi srečno živeli."

Kopačeva družina se je vrnila iz Porurja, kjer je bil oče 16 let električar v veliki premoženjski industriji Moers pri Duisburgu. Kot dober delavec je bil zelo priljubljen in ko se je 1. 1946 odločil, da se bo vrnil v domovino, so ga skušali za vsako ceno zadržati.

"V lanskem novembru (1946) smo se z vsem pohištvom odpravili na pot v domovino," pripoveduje žena, "toda zasedbene oblasti so nas ovirale na vsakem koraku. Bili smo z našimi vagoni že skoraj na meji, ko so nas poslali nazaj v München v neko taborišče, kakor da bi bili kaznjenci. Iz Münchna so nas poslali v Dachau za tri tedne, potem v Augsburg, kjer smo tudi bili več tednov. Šele od tam se nam je posrečilo, da smo po več mesecih nepotrebnega potovanja končno vendarle prispeli na našo mejo. Ne bomo pozabili prisrčnega sprejema na Jermeničah in vseh pozornosti, ki so nam jih izkazali naši jugoslovanski oblast in organizacije."

Na Bregu je družina dobila stanovanje, "marsikaj pa si bomo še sami uredili, da bomo imeli prijeten dom. Uredili si bomo vodnjak, ograjo okoli hiše in vrt," pripomni žena. Tudi v kočevskem rudniku, v katerem je dobil zaposlitev, imajo Kopač radi. Pred kratkim se je vrnil iz Porurja z družino tudi njegov brat Viktor. Dolgo je delal kot jamski kopač, pozneje pa se je usposobil za instalaterja pri napravah centralne kurjave.

"V Nemčiji je bila sicer huda propaganda, naj se ne vrnemo v domovino, češ, da tu še ni reda, da ni kruha, da se ne da živeti. V resnici pa so bile prav v Nemčiji najtežje razmere. Dnevni zaslužek je bil 8 RM. Za potreben hrano si moral na črno borzo, po pol kg moke 25 RM, pol kg masla 200 mark, na nakaznice pa je bilo kruha 1.50 kg na teden. Kupiti nisi mogel ne čevljev, ne obleke, astronomskih cen na "črni" pa nisi mogel," pripoveduje Viktor.

"Upam, da bom tu mnogo boljše življenje, kakor v Nemčiji. Ko si bom uredil stanovanje, bom iskal v kočevskem rudniku delo. Morda bodo vzeli tudi mojega sina, ki se je štiri leta že učil v električarski stroki, in nečaka, ki je izučen ključavničar."

S svojo družino se je vrnil iz Francije Svetličič Anton. Doma je s Primorskega (z Godoviča pri Idriji) in je odšel v tujino 1. 1928. Delal je v premoženjskih v Aumetzu in Algrangeu v Lotaringiji. Dosti hudega so prestali med vojno, ko so jih evakuirali v južno Francijo, potlej pa so morali spet nazaj v rudnike v Lotaringijo.

"Ko smo se poslavljali od Francije, je prišlo mnogo francoskega ljudstva k našemu slovesu. Težko jim je bilo, da smo jih zapustili. Prefekt je v poslovnem govoru posebno poudaril, da bo izgubila Francija najbolj pridne delavce. In ko se je ozrl po naših vagonih, ki so bili vsi okrašeni z venci, zastavami in Titovimi slikami, je dejal: "Glejte, kako Jugoslovani ljubijo svojo domovino!"

Še slike, ki spominjajo na te dogodke, mi je pokazala Svetličičeva mati in je pripomnila:

"Tudi organizacijsko smo delali že v Franciji. Naši otroci so bili organizirani v pionirski organizaciji, ženske smo imele antifašistično zvezo. V lanskem maju smo v strnjnih vrstah manifestirali za priključitev Primorske in Trsta. Vse demokratično in pošteno francosko ljudstvo pa je čutilo z nami." Pripoveduje, da je bil trn v peti njihov okrašen vlak prenapetost in sovinstvom v Salzburgu, ko so se vračali skozi Nemčijo. Obmetavali so jih s kamenjem in kričali: "Glejte, komunisti gredo!"

Svetličič dela sedaj s svojim sinom v jami v kočevskem rudniku, sadovi žuljev rok in znojajo bodo ostali v domovini. Dom so si lepo uredili. Na steni visi Titova slika, ki so jo prinesli še iz Francije. Pod isto streho prostorne hiše se je naselila tudi družina Brečko, ki se je vrnila iz Essena. Preje so bili 16 let tudi v Franciji. Oče in sin, oba rudarja, hodita sedaj na delo v kočevski rudnik.

Mnogo zanimivega vedo pove-

Slovenska narodna podpora jednota

2657-58 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odbor
VINCENT CAINKAR, gl. predsednik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TROJAR, gl. pomočnik tajnika 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
J. A. VIDER, gl. blaginjski 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISEK, tajnik bol. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRIHOVNIK, direkt. mlad. oddel. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj Prosvete 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik Prosvete 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsedniki
RAYMOND TRAVNIK, prvi podpredsednik 7025 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOSEPH CULKAR, drugi podpredsednik 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.

Dистриktni podpredsedniki
JOHN V. CEBULAR, prvo okrožje 2126 Shallos Ave., Philadelphia 24, Pa.
FRANK GRADISEK, drugo okrožje Box 22, Hemlock, Pa.
JAMES MAGLICH, tretje okrožje R. D. 1, Oakdale, Pa.
JOSEPH TIFOLT, četrto okrožje 1227 E. 60th St., Cleveland 3, Ohio
JOHN SPILLAR, peto okrožje 3979 Randall St., St. Louis 16, Mo.
URSULA AMBROSEICH, šesto okrožje 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
JOHN PETRITZ, sedmo okrožje 2428 Carmena Ave., Los Angeles 16, Calif.
FRANK POLSAR, osmi okrožje 205 3rd St. W., Roundup, Mont.

Gospodarski odbor
MATH PETROVICH, predsednik 261 E. 150th St., Cleveland 16, Ohio
VINCENT CAINKAR 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
J. A. VIDER 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN 1400 S. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
RUDOLPH LINTCH 700 E. 300th St., Euclid, Ohio
DONALD J. LOTRICH 1837 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.

Parolni odbor
ANTON SEJALAR, predsednik Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRATARIČ 215 Toner St., Luzerne, Pa.
ANDREW VIDRICH 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
CAMILUS EARNICK 208 So. 62nd Ave., W. Duluth 1, Minn.
304 W. 67th St., Cleveland 3, Ohio

Nadzorni odbor
FRANK ZATSE, predsednik 2561 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL R. KUMER Box 44, Universal, Pa.
MATTHEW J. TURK 2648 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LOUIS KAFERLE 10801 East Park Drive, Cleveland, Ohio
ANDREW GRUM 11188 Snowden, Detroit 21, Mich.

Gradnja bivaka na Malih Podeh pod Skuto

Ljubljana. — Ljubljanska podružnica PDS je v septembru 1947 postavila na Podeh pod Skuto v višini 2100 m prvi visokogorski bivač v Savinjskih Alpah, kjer bodo po zimi imele naše gorniške naveze toplo zavetišče in oporišče od koder jim bo dosegljiva osrednja gorska rajda za vžebanje v snegu in ledu, poleti pa za ture v kopni skali. Od tod je za "opremljene gornike v zimskem času lahek dostop skozi Turški žleb na Okrešelj in v Mrzli dol, od koder se s podankov pno v zrak najlepše stene Grintovcev. Po teh severnih platiših še ni šaril cepin, pozimi se tod čez še ni vzpela gorniška naveza. Tu je svet za mlade plezalce, da se izpopolnijo in usposobijo za alpinistične podvige v domačih in tujih gorovjih.

Bivač ima zaradi snežnih zametov in silnih vetrov v tej višini posebno konstrukcijo sten. Podložen in prevlečen je z aluminijevim pločevinom, vetnik brani mrzlemu zraku vdor v notranjost, kjer je prostora za 14 ljudi. Pogradi se sklopijo čez dan

dati vsi naši izseljenci iz svojeje življenja in dela v tujih deželah. Pirčevi so prišli iz Holandije. Moj je delal 19 let v jami v Eijghshoven. Ko so se od tam poslavljali naši ljudje, jim je delovodja dejal:

"Raje bi izgubil 50 domačinov kakor enega Slovenca!"

V obnovljenih hišah v Koncu so se vselile družine Zavrske, Kramberger, Rožič, Dovšek. Ta je bil 32 let jamski kopač in je delal v Belgiji, Holandiji in Nemčiji, nazadnje v Oberhausenu. Sedaj se je zagrebel v temne rove domačega rudnika.

Vsi, ki so se vrnil, bodo sedaj žrtvovali svoje moči in sposobnosti le domači zemlji, da bo rodila še več sadov in jih vračala tistim, ki so se vanjo zariili.

A. P.

pod strop in k steni za kuhanje in ogrev pa sta v bivaču pečica na drva in kuhinjski na špirt.

Nožnja konstrukcijskih delov je zahtevala izrednih naporov. Znositi je bilo treba skoraj tri tone materiala na ramah iz Kamniške Bistrice (600 metrov nadmorske višine) na Pode (2100 metrov nadmorske višine) čez Jermenova vrata, Kotlič in Turško goro po eni strani ter čez Kokrsko sedlo, Legarje, Pode in Sleme po drugi strani. Dve tretjini materiala so prenesli turisti.

Bivač pod Skuto.

sti udarniško do Jermenovih vrat (1884 m) in Kokrškega sedla (1791 m), pri čemer je sodelovalo 314 planincev in planink. Od tod naprej pa so morali priprijeti gorniki in domačini nosači ter gonjaki, ki so vajeni strmine in izpostavljenosti.

Do začetka septembra je bil gradbeni material v glavnem pod Skuto. Prostovoljci so prenesli okoli 500 kg, nosači gorniki in domačini pa 2000 kg konstrukcijskih delov za bivač, ki je bil postavljen v dneh od 10. do 16. septembra.

Najtežje nošnje so bile opravljene iz zatrepa Bistriške doline, od koder so gorniki prenašali po skrotju in gamsovih steklinah bremena po 40 do 50 kg naravnost na določen prostor na Malih Podeh. Za vzpon v tem strmim, odročnem svetu je potreboval nosač gornik 8 do 12 ur trde nošnje iz doline. Nič manj težko in nevarno pot niso opravljali nosači s petmetrskimi bremeni na razmah z Jermenovih vrat čez Kotlič in Turško goro na Pode.

V postavek, na katerem stoji bivač, je vložena 36 m³ gal in lomljenca. Zgradili so ga skovariši in tovarišice s prostovoljnimi delom.

Zamedeni Podi odslej ne bodo več tako osamljeni. V diavo snežno samoto, med bleščeče grebene gore, bodo prihajali gorniki, njihove naveze, si bodo utirale nova, še ne hojena pota na zaledenela in razklane vrhove.

Listnica uredništva

Ker poštni zakon prepoveduje vsako oglašanje kakršnega koli srečanja v listih, prosimo vas dopisnike, ki oglašajo priredbe svojih društev ali drugih organizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svojih poročilih ne omenjajo srečali ali srečanja, kakor tudi ne karitativni ali tomlulski zabav, ako je naše določeno vstopnina. Poštna uprava zahteva od nas, da more vse tako oglašanje iz lista. Prosim, držite se tega.

Pésem od želézne céste.

(Andrejčik in Barbiča.)

A. Bliža so želézna césta,
Njé se, ljúbci! veselí;
Is Ljubljáno v drúgo mésto,
Kakor tičíš poletí.

B. Ak je blízko tista césta,
Mórai vzít' me, ljúbik mój!
De pogládat' pójá mésto
Bóm pójála se s tebjó.

A. Sam se po želézni césti
Vóžil bóm od nádo do nádo;
Drúgo ljúbce v vsákém mósti
Imel bóm za kráték-óho.

B. Césto tébi ne zapéram,
Ne na Dúnaj, v Grádec, v Terst;
Al ti méne pójá smérám,
Pót' méno bójátiš na vsák perst.

A. Vó Kranjice ste kóhóde,
Kó prijezne stájerke;
Terst dekléta 'ma bogáto,
Dúnaj zál' oblézene.

B. Smo pósteve me Kranjice,
Vasak slepáček si se náso;
Me pa hócno bit' ženice,
Ljúbce se za kráték-óho.

A. Vó si po téti móstíku,
Ki ne stóje 'a vójeno,
Védaj vpréke nočíku,
Dolgočasne ráviku.

B. Tébe sljáb po h krátíkém tícam
Vléče, búzákijunski kóso;
Vóter dal bóm dvájeticam
Percepíjál nazaj bóm bóm.

A. Jes pójásem se kje v Bérno *)
Nábit' Jódaje kérieno;
Tam pójánil s ténó čérno
Bóm sléti na mériké.

B. Jes pa is domátiš stárcov
Si móž stvóiti bóm;
Imel bóm, kó péška, doárcov,
Méne vártal bóm is dom.

A. Éné jes na bóm zapéral,
Bál me bóm na zá-ño nít;
Njé obléti bóm póterál,
Zíval brez skérbi, kó tíh.

B. Jes pa blízko bóm nosila,
Gospodár bóm čes mórajó;
Bóm vábila na kóvilo
Kógar méni bóm ljúbó.

A. Váril celi dan bó gódel,
Vas sód kárijál stari móst;
Bó te áh od híse spódel,
Ak mu stregla prav ná bóg.

B. Jédaja je kó antan svíta,
Kadar bóm s njo zavóclán,
Pervóvita skopórtá
Kómeji ti bó sák seclán.

A. Tórej bódí méni svétlo,
Naj te ljúbim le sámo;
Kje je se želézna césta!
Kój mi v sákón dáj rokó.

B. Tébi jes na bóm nezvósta,
Al ti si tičíš stéti;
Ak želézna prídé césta,
Vári, de ne bóm ná vóti.

A. Po nji pójá te ženico
Bóm na Dúnaj, v Grádec, v Terst;
Zvósto házat' jim Kranjice,
Ak ne bóm nápoiti — kóret.

B. Ak kaj tégá se náprávi,
Sód pójákal, ljúbik mój!
Vósej móž nar máno záprávi,
Ak ženico má sódó.

Dr. Frcerica.

*) B. Brann, nemško: Maraka mesto, kamor hitreje césto pelje, is kjer velika bogatja Jugov prstiva.

Pésem od Zelézne céste.

PRED SONČNIM VZHODOM

NOVELE
ANTON INGOLIC

(Nadaljevanje)

"Stanko, ali si uredil?" je vprašal čez čas visokega, na pogled bolnega kmeta, ki je negiben sedel na svojem stolu.

"Sem," je odgovoril nagovorjeni odsotno.

Šele na ponovno vprašanje, kako je uredil, je nadaljeval: "Ni bilo lahko. Čeprav so mi Nemci pred dvema tednoma dovolili, so naši večeraj dejali, da je celo obisk prepovedan. Moral sem še enkrat na komando. Grdo so me nahrulili. Ti hočeš zasadi križ na grob sorodnikov Dimitrija in Iva Krstića, dveh največjih banditov v okolici? Kdo si in odkod? Mirno sem odgovoril: 'Stanko Vukić sem, iz Izvora, zet Jovana Krstića, ki je bil ustreljen pred pol leta s svojim očetom Acom in svojima sinovima Radojem in Milojkom. Pred štirinajstimi dnevi ste obljubili, da jim bom smel za polletnico njihove smrti urediti grob in da bomo smeli na njem prigrizati sveče.' Tedaj se je oglašil Šter. Dolgo je govoril nemški s strogo oficirjem. Nemec je sprva grdo gledal, slednjič pa mi je le dal pismeno dovoljenje. 'Toda ne delajte hrupa! Samo najoži sorodniki smejo na grob. Če najdem koga drugega, vas dam zapreti in postreliti!' Težko je bilo, težko. A še huje bo danes, ko pridejo ženske."

"Čudež, da še tebe niso ustrelili!" je spregovoril mešetar z visoko kućno in se presedel kakor od strahu.

"Zakaj mene? Dimitriju in Ivu nisem ne oče ne brat!"

"Njuno sestro imaš za ženo. Če bi bil tisti dan slučajno pri Krstićevih, bi te bili gotovo vzeli in prav nič ne bi izpraševali, ali si brat ali samo svak. Zato pravim, zadovoljni bodi, da si odnesel glavo. Pa da greš sept v sršenovo gnezdo? Jaz ne bi šel." Mešetar je pomolčal, izpraznil kozarec, potem pa vprašal vsakdanje: "Ali si grob uredil?"

"Uredil, kolikor sem mogel," je Stanko mirno povedal. "Nizek kup pečene zemlje, zarasle s trnjem in koprivami, to je bil njihov grob. Z delavcem, slokim Mitom iz Male, sva ga okopala, navozila črne zemlje, da je širši in višji, kupil sem štiri križe in dal nanje napisati imena nesrečnikov. Vendar se bojim. Ženske imajo mehkejša srca."

"Velika nesreča je zadela hišo deda Ace, v enem dnevu je izgubil vse odrasle moške. Dimitrij in Ivo jih imata na vesti."

"Nevedoma," je Stanko naglo dopolnil.

"Zakaj se pa nista vrnila, ko so Nemci javili, da bodo vse štiri izpustili, če se vrnete iz gozdov in odložita orožje?"

"Mislila, da sta izvedela za razglas? Saj nista bila v naših planinah, čeprav so nas dolžili, da vemo, kje sta in da ju celo podpiramo z denarjem in hrano. V resnici sta bila onstran Ulice. Sicer pa," je kmet trdo končal, "ali je gotovo, da bi bili Nemci naše izpustili, če bi se javila? Vseh šest bi pogubili, verolomneži!"

"Da se je Ivo zmešala pamet, razumem, mlad je in nepreračunljiv, v mestu je živel, pa so ga zapeljali; a Dimitrije? Zdravnik in pameten človek! Vsega je imel dovolj, a že prej se je toliko gnil za delavce gori v rudniku, čeprav od tega ni imel nikakega haska." Rejen meše-

tar je v znak nezadovoljstva izpil v duško merico žganja.

"Ti ne razumeš tega, tudi jaz ne. Toda to vem, da sta storila prav. Vsi bi morali v gozdove in bilo bi drugače."

Stanko se ni zmenil za mešetarjevo ugovarjanje, imel je svoje skrbi. Izpraznil je merico in slednjič povedal, kar ga je že dva dni tiščalo: "Jaz naj odpeljem ženske na njihov grob? To je najhujše od vsega, kar sem doslej doživel. Šel sem preko Albanije, boril se pri Solunu in videl, kako so padali ob meni mrtvi in ranjeni, a nič mi ni bilo. Zdaj me je strah. Prišla bo tašča Rada, svakinja Stanojka, moja Jela, Jovina sestra Milena, prišli bodo otroci. Komaj sem dopovedal babici, naj ostane doma. Že brez nje bo preveč joka in solz."

Mešetar pa je hotel razpredati svoje misli o brezmišelnosti upora proti okupatorju, toda komaj je spregovoril nekaj besed, se je Stanko dvignil in zapustil kavarno.

Dolgo se je oziral po ulici, preden je krenil v smer, od koder bi se morali pripeljati njegovi. Po nekaj korakih je zmeden obstal. Tam od prvih mestnih hiš se je približeval voz. Toda ali ne sedi med Jelo in Mileno babica Mara? Kolena so se mu zašibila. Pomirjevalne besede, ki jih je imel pripravljene za svojo ženo in za druge ženske, so se brez sledu posušile v ustih. Kaj naj reče tej stari, visoki ženi, ki je v svojem dolgem življenju videla več gorja kakor on, vendar je gorje, ki jo čaka, strašnejše, kakor ga bo moglo prenesti njeno izmučeno srce? Da, ona je. Visoko vzravnana sedi, ponosna, kakor vedno. Kot sneg bel lasje ji obrobajo izsušen, od sonca močno ožgan obraz.

Ko se je voz približal, je naglo stopil k nje-mu.

Njegov obraz ni izdajal več ne žalosti ne skrbi, postal je trd, izklesan. Gosti, črni brki so mu sršeli uporno na levo in desno, črna kućna mu je stala trdno na glavi, temne ostri oči so gledale nepremično predse.

Segel je po stankini veliki roki in jo poljubil. "Prišla," je stanka kratko odgovorila. Odklonila je njegovo pomoč. Sama se je spravila z voza. Toda na ulici se je morala opreti nanj. "Dolga je bila pot. Že ob svitu smo se odpravili. Vsa trda sem od vožnje. Izstopite, otroci!"

Stankovi štiri otroci so poskakali na ulico. Milena, majhna, osivela žena, in Jela, močna Stankova žena, sta vzeli košaro z jedili, tašča Rada, postavna ženska okoli petdesetih let, pa pletenki z žganjem in vinom. Zadnja je stopila z voza Stanojka, najmlajša med ženskami. Pograbila je svoja dva otročiča in ju postavila na tla.

"Stanko, spravi voz in konja in pojdimoi" je stanka nestrno vzkliknila. Ko se je Stanko vrnil s kavarniškega dvorišča, je zmeden obstal pred stanko, ki je krenila v smeri pokopališča.

"Babica," je zajekal, "njihov grob ni na pokopališču. Pokopali so jih drugod, tam, kjer so jim vzeli življenje."

Visoka, bela stanka je zamižala, obraz se ji je skrčil v žalost, toda že je bil trd in mirno je velela: "Vodi nas, kamor je treba!"

(Dalje prihodnjič.)

PREŠEREN IN PARTIZANI

Metod Mikul

Bilo je še zgodaj spomladi. V dolenskih vinogradih so se trte že solzile, v zatišju zidanice so poizkušale cveteti breskve in partizani, ki so se pravkar vrnili iz nevarne zasede tik nad Mirno pečjo, so trdili, da so silili že kukavico in da je zapela samo trikrat. Torej še tri leta. Po koledarju je bil cvetni teden, jug je gonil nizke oblake in gozdovi so peli kot veliki in dobro siti čmrliji. Prejšnji dan smo doživeli veliko nesrečo. Dolgo časa smo uporabljali tisto dobro skrito gozdno pot in, še malo si nismo mogli misliti, da je za njo zvedel tudi sovražnik. Veliko ranjenih tovarišev je bilo prenešenih v tistem gozdnem klancu in vsi so varno prišli v naše bolnišnice na Rogu. Po dveh dneh težkih bojev, ki smo jih imeli na obsejni fronti med Catažem in Trebnjem, se je brigadi nabralo petnajst ranjencev, ki pa jih je srečno spravil na daljnji kočevski Rog močan in dobro oborožen bataljon.

Ko se je bataljon vračal k brigadi, je na kraju, kjer ni nihče pričakoval, padel v močno zasedo, ki je takoj po prvih strelah ubila komandanta. Kot sršeni se je sicer ves bataljon zagnal na zasedo, jo pregnal in raztepel, a to komandanta ni več olajšalo. Ležal je kot je padel, v krvi, ki mu je tekla iz napol odprti hrust in iz velike rane na prsih. Pokopali smo ga

Prešerenov spomenik v Kranju.

knjižico Prešerenovih poezij. Vse je bilo okrvavljeno, tudi Prešeren. Na za spoznanje bolj rdeče platnice se je ujela temnejša komandantova kri v velikih lisah, zašla pa je tudi v knjižico samo. Zalila je ves Sonetni venec in ko smo knjižico z vsem spoštovanjem odpirali, smo morali paziti, da listov nismo strgali, kajti včeraj še živa kri, polna življenja, mladosti, in neugane sile in želje, prinesli boljše in lepše svetu in sebi, se je strčila in dobesedno zapetila največjo in najlepšo slovensko pesem. Zato nismo delali sile. Knjižico in listnico smo lepo zavili in spravili v brigadni arhiv. Kot so mi pozneje pripovedovali tovariši, je ta velika, dvojna in neprecenljiva dragocenost še dolgo romala z brigado, pozneje pa so jo morali z vsem štabnim arhivom zakopati, kar je storil sam komandant, komisar in nekaj kurirjev. A ker so prav kmalu za tem padli prav vsi, vemo danes samo to, da je Prešerenove poezije leže nekje v slovenski zemlji med Stično in Savo. Že zdavnaj ne verjem več v rože iz pravljic, vem pa, da je tudi iz teh poezij zrasel najlepši cvet na Slovenskem; ne samo današnji, temveč tudi za jutrišnji dan.

Kje vse je hodil Prešeren z nami in kdo vse ga je bral. Marširajoče je že pozabil ali pa bi pozabil za vselej, da se je v ljudski hiši učil in bral pesmi tega velikega Slovenca in pesnika, pa je tako v partizanih, kje ob ognju skra-

pisal Prešerenove poezije. Vse je bilo okrvavljeno, tudi Prešeren. Na za spoznanje bolj rdeče platnice se je ujela temnejša komandantova kri v velikih lisah, zašla pa je tudi v knjižico samo. Zalila je ves Sonetni venec in ko smo knjižico z vsem spoštovanjem odpirali, smo morali paziti, da listov nismo strgali, kajti včeraj še živa kri, polna življenja, mladosti, in neugane sile in želje, prinesli boljše in lepše svetu in sebi, se je strčila in dobesedno zapetila največjo in najlepšo slovensko pesem. Zato nismo delali sile. Knjižico in listnico smo lepo zavili in spravili v brigadni arhiv. Kot so mi pozneje pripovedovali tovariši, je ta velika, dvojna in neprecenljiva dragocenost še dolgo romala z brigado, pozneje pa so jo morali z vsem štabnim arhivom zakopati, kar je storil sam komandant, komisar in nekaj kurirjev. A ker so prav kmalu za tem padli prav vsi, vemo danes samo to, da je Prešerenove poezije leže nekje v slovenski zemlji med Stično in Savo. Že zdavnaj ne verjem več v rože iz pravljic, vem pa, da je tudi iz teh poezij zrasel najlepši cvet na Slovenskem; ne samo današnji, temveč tudi za jutrišnji dan.

Kje vse je hodil Prešeren z nami in kdo vse ga je bral. Marširajoče je že pozabil ali pa bi pozabil za vselej, da se je v ljudski hiši učil in bral pesmi tega velikega Slovenca in pesnika, pa je tako v partizanih, kje ob ognju skra-

V Prosveti so dnevno svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Memento mori.

Dolgo življenje našega je kratka.
Kaj človek je zamislil iz lepote!
Odpnite nas in dan se giba sveta;
Al dnova ne povi nobena prātka.
Pred smrtjo ne obnaja kōca glātka.
Od nje nas ne odkupje kupi elātka.
Ne odpodi od nas življenja tātka.
Vstajta hrip . ne pisev pisev slātka.
Naj zamisli, kdor slepota ljubi svētka.
In od svetla do svetla lītka.
Te smrtina žēva vāk dan bōlj dōvō.
Zna bita . do kdor xđj vōl pōpōva.
O mrtvōštin pōti nām pred kōncām dnōva.
Mōlti tōbōntal bō . memento mōri !

Pesem "Memento mori" (Spominjaj se smrti) je Prešeren spsal v spomin njegovemu prijatelju Andreju Smolcu.

ja prisluhnili, potem pa verno poslušal Prešerenovega velikega duha, njegovo veliko besedo in veliko ljubezen. In ti partizani so bili kmečki fantje in dekleta, delavci, hlapi, pastirji. Ob branju Prešerenovih pesmi so zamisljeno gledali v ogenj, ali pa legli vznak in se zagledali v zvezde. Ni pa bilo to prazno sanjanje, ki pride, gre in ne zapusti ničesar. Pred očmi partizanov, novih ljudi, je ob silni lepoti in veliki besedi rasel nov, boljši in lepši svet.

Kot takratni uradni časi in tem podobni ljudje niso verjeli, še manj priznali Prešerna, tisto se je od leta 1941 do 1945 upiralo partizanom vse, kar je bilo slabega, gredga, nazadnjaškega. Kajti, hudobija se boji luči, nočna in mrtvaška sova oslepi pred soncem, zato se ga boji in sovraži, črna noče postati belo, ker hoče biti črna. Osamljen je zapisal Prešeren velike besede o neizčrpni moči Slovanov, osamljen je zapel o veliki človeški ljubezni, ki hoče samo ljubezen, o veliki medsebojni in bratovski ljubezni, o vnebovpijoči krivici ljubeznega sveta do novorojenega človeka, ki nosi samo ta greh, da v krstni knjigi ni zapisan njegov oče, osamljen je zapisal: tja bomo našli pot, kjer nje sinovi si prosto voljo vero in postave.

Prešeren je vedel, da je osamljen. A kot velikan po srcu in po duši je pa tudi vedel, da ne piše zastoj. Kar je namreč velikega, resnično dobrega, ne mine nikdar. In res, prišel je čas, ki je rodil uspešno orožje in o-rodje, ki je edino moglo začeti, nadaljevati in bo nadaljevalo po Prešernu započeto delo. In to ni bil in ni nihče drugi kot silno zdravje, veliki optimizem, velika volja delovnih ljudskih množic, sila duha in jasnovidnost njihovega vodstva, Osvobodilne fronte.

Prišlo je leto 1941 in kot od mrtvih so vstale pred nami Prešernove besede in misli. Vstalo je pa tudi ljudstvo. Ne več kot nekdanji Gubčevski puntarji, temveč, vodeno po iz njih zrastle vodstva; je odločno zaklicala na ves glas: le v boju, le v napori, le v zvestobi samemu sebi in svojemu vodstvu, le naprej in ne nazaj je zmaga. Gozdovi so se polnili s tistimi, ki jih je poslal raznični narod, z najboljšimi. Narod je hotel boljše, zato je sprejel borbo, narod je hotel resnično svobodo, je šel kravat in umirat. Zato so partizani poslušali z odprtimi usti, očmi, srcem in dušo tudi Prešernovo besedo. Saj jim je kazala pot, naprej, nov svet, novo srečo in vodeni od visokega razuma Osvobodilne fronte so poznali tudi pot do vsega tega.

Nič ni torej čudnega, če so partizani vrisali, ko so se zagnali na juriš in zanimiv slučaj je, da je vprav Prešernova brigada z neustavljivim zaletom zavzela gnezdo domačega nazadnjaštva in hudobnosti trdnjavo Turjak. Noben slučaj pa ni, da ima naš temeljni zakon, ustava, veliko takih prvin, katere je svojemu narodu pokazal že Prešeren.

Leta 1934. se je po tej progii peljala tudi grupa velikosrbskih vojnističnih prosvetiteljev, ki so po "Južni Srbiji" prirejali razne kulturne nastope. V knji-

Po svobodni Makedoniji

Šinkovec

Skoplje-Tetovo. V prijetnem, nekoliko hladnem jutru smo se odpeljali z avtomobilom proti Tetovu po poti, ob kateri so zbrane skoraj vse značilnosti makedonske zemlje. Tu so ozke doline, ob straneh se strmo dvigajo hribovje, toda kar naenkrat si v prostorni rodovitni ravnini. Ponekod so hribi zeleni, pokriti z gostim grmičevjem, nekaj kilometrov za tem pa so goli. Hudourniki so vanje napravili globoke zareze in ob vsakem dežju drvi po njih kamenje in prod. Potoki ženejo številne mlinske vrstice se makedonske, albanske in mešane vasi. Večkrat se prikaže kakšna reka in če si prvič v teh krajih ter se orientiraš le po karti, težko ugaeneš, katera je. V Skoplju greš čez Vardar, čez nekoliko časa se voziš ob Lepencu, nato zopet ob Vardaru. Toda že si ob zeleni Treski. Nekoliko pred Tetovom pa gre pot zopet čez Vardar. Na vsej poti pa srečuješ številne jezdece na oslih, mnogi osli so otovorjeni z drvmi ter z vrečami, napolnjenimi s pšenico in fižolom.

V Dorče Petrovu je bil tržni dan. Trg je bil dobro založen s poljskimi prideletki ter tudi s posodo in različnim orodjem. Ob glavni ulici se je gnetlo vse polno kupcev, mnogo je bilo voz na dveh kolesih.

Koridoro je prijazen kraj ob Treski. Delavci so pravkar dokončali novi most čez reko, ki so jo hkrati na precejšnji daljavi regulirali. Tu v bližini je Saraj — nekdanji harem velikega vezirja — ki so ga zgradili pred približno štiri sto leti.

Tam, kjer je dolina najožja, so na grebenih kačške (razbojniške) vasi. V dneh turškega cesarstva so tu razbojniki napadali turške kolone, počito in tudi posamezne jezdece. Njihovemu očesu ni ušlo nič, kar se je godilo v dolini.

Brž ko smo prišli na široko, rodovito Tetovo polje, smo začutili hladni dih Sar planine, ki jo je v prejšnji noči pokril prvi sneg. Kmetje so orali na njah, največ z lesenimi plugi, namesto bran pa so vlačili po zori njiivi šop gostih zelenih vej. Nekaj sto metrov od tod pa je že traktor globoko rezal zemljo.

Čim bolj smo se bližali Tetovu, ki slovi kot mesto lepih jabolk in deklet, tem več jezdecev na oslihih in oslov, otovorjenih z drvmi smo došli in prehiteli.

Od Skoplja do Tetova in dalje skozi Gostivar, Kičevo pa do Ohrida je speljana tudi ozkotirna proga, ki jo imenuje "čajlik". Je to najbolj ozka proga, kar je sploh mogoče. Trasa je povsem primitivna, nekaj časa pelje ob cesti, včasih čez travnike, po serpentinah gre tudi čez precej visoke hribe. Zaradi neštetihi ovinkov in počasne vožnje se cizajši od Skoplja do Ohrida ves dan. Na račun te železnice (kot pri nas o konjaski) kroži precej šal.

Leta 1934. se je po tej progii peljala tudi grupa velikosrbskih vojnističnih prosvetiteljev, ki so po "Južni Srbiji" prirejali razne kulturne nastope. V knji-

gi "Za gorami glasovi" je Nikola Trajković opisal med drugim tudi pot po teh krajih. Pravi, da so bili vsi Srbi oboroženi s puškami zaradi obrambe pred Albanci, ki so jih napadali vespovsod. Tudi z vlaka je mnogokrat videl, kako se je izza kakega drevesa, grma ali skale naenkrat prikazal Albanc s puško in se nato umaknil. Trajkoviću ni seveda nihče ničesar napravil. Res je, da so tu vladale nekoč podobne razmere, precej tega si je pa Trajković izmislil. Pokrajino je tako črno naslikal, ker je hotel s tem podčrtati junaštvo velikosrbskih prosvetiteljev, ki so šli širit veličrsko misel celo v te divje kraje. Ni pa povedal vzrokov teh razmer. Srbske uradnike in doselence so Albanci napadali zato, ker so ti od njih izterjavali visoke davke in če jih niso mogli plačati, so jih poglali z zemlje. Mnogi so zato pobegnili v hribe in ni čudno, da so napadali zatiralce in nekateri tudi ropali.

Danes je v tej deželi dela in kruha za vse dovolj. Nihče Albancev ne preganja z njihovih domov, uživajo vse pravice jugoslovanskih državljanov. Določim so bile poprej narodnostne skupine med seboj razperte, sedaj sodelujejo, pomagajo si medsebojno. Lani so sicer tuje sile hotele organizirati balistično gibanje, toda albansko ljudstvo je te izrodke samo izločilo iz svoje srede.

Tudi v Tetovu je bil tržni dan. Ves trg je bil poln ljudi, Makedoncev, Albancev in Turkov. Pisana nacionalna oblačila, turbani, bele albanske čepice, feredže, hrup, številni čistilci čevljev, dolge vrste otovorjenih oslov, vse to daje Tetovu čudovito pisano sliko. Prodajajo krompir, sadje, največ lepih tetovskih jabolk, lonce, razno orodje drva, znani tetovski beli fižol. Lahko kupiš tudi narodno nošo ali njene posamezne dele, prinesle so jih napredaj kmetice iz okolice.

Na mestnem odboru smo zvedeli, da ima Tetovo približno 17.000 prebivalcev, med njimi je okrog 52% Albancev in Turkov. Albanci imajo svojo osnovno šolo, v gimnaziji pa paralelke. Nekateri Albanci so v začetku hodili v šolo precej nerodno, toda to se je v zadnjem času precej popravilo. Od 4500 nepismenih — večinoma so Šiptarji — se jih je v preteklem letu naučilo pisati 855.

Za časa stare Jugoslavije si često slišal, da muslimani v teh krajih (večinoma albanski element) živijo v bedi, ker ne delajo, marveč cele dneve presedajo v kavarni ali v haremu ter živijo od ostankov nekdanjega gospostva.

Tako je bilo nekoč, ko jim ni nihče nudil ne dela, ne zaslužka. Danes ne posedajo. Obdelujejo svoja polja, grade nove javne zgradbe, delajo po delavnicah. Večina delavcev na gradiliščih tektilne tovarne, nove avtostrade Tetovo-Popova Šapka, pri žični železnici od Popove Šapke do Cerpašine planine, novem anti-tuberkuloznem dis-

panzerju in oddelku za pljučne bolezni, pri novih šolah in otroških letovistihi, je Albancev. Prav tako se skupno z Makedonci udeležujejo prostovoljnega dela. Samo pri izdelavi opeke za novo tekstilno tovarno so napravili 23.000 prostovoljnih delovnih ur. Imajo zaslužek in kruh, uživajo vso svobodo in enakopravnost. Makedonija in Jugoslavija sta prav tako njihova domovina, zato jo hočejo tudi s svojimi močmi čimbolj obogatiti in okrepi.

BUILDING SERVICE EMPLOYEES

Weekly starting salaries
MEN \$54.60 WOMEN \$36.55 - \$44.20
STEADY WORK
52 weeks a year
Choose your shift. Day or night
Sick Benefit, Hospitalization
Pension Plan Insurance
Inquire
8:30 to 4:30
Room 1222
125 South Clark St.

OGLEJTE NAŠ KRASNI VENETIAN ROOM in naše razstave

Atraktivne središnje komade za obedno mizo, s pozlačenim okvirjem ogledala in male živalske slike "v steklu in porcelanu."

ROČNO BARVANE SVETILKE ... in kompletna darila, parfumov v steklenih, trehlihi. Mi specializiramo v izdelovanju in popravilju ukrasov stekla. Mi zgradimo omarske površje, ogledala, sploh steklo vseh vrst. Mi popravimo cerkevna okna, vaša okna naredimo nepremokljiva in vaše preizkušnje popravimo. Naš zastopnik vam poda prosto preračun—nobenih stroškov in ne obveznosti. Kličite: Hudson 4000.

NORMAL GLASS CO.
7530 So. Halsted St., Chicago

1525

N. WELLS

LARGE HEATED SHOWROOMS
5 Minutes from Loop
NIHCE

'46 HUDSON\$1475
'47 FORD Sedan, Low Mileage
'47 BUICK Sedan, Used, R. H.
'47 BUICK Conv. Sedan, Like New
'46 BUICK Super 4 Dr., R. H.
'46 CADILLAC Sedan, Hyd. R. H.
VAM
'42 NASH\$845
'42 FORD Sedan, R. H. Clean
'42 BUICK Sedan, R. H. Black
'42 CHRYSLER 4 Dr., R. H.
'42 PLYMOUTH 4 Dr., R. H.
'42 OLDS 4 Dr. Sedan, Hyd. R. H.
'42 PONT. 4 Dr. Sedan, Like New
'42 PACKARD Clipper

NE MORE

'41 OLDS Sedan\$795
'41 CHEV. 4 Dr., Like New
'41 FORD 4 Dr., Super de Luxe
'41 BUICK 4 Dr., Spec. & Supers
'41 NASH Super 6 Sed.
'41 PONT. Sedan, R. H. Bargain
'41 OLDS 4 Dr. 96 Cruiser
'41 PLYMOUTH Sedan R. H.
'41 MERCURY Club Cpe. R. H.
'41 PLYM. Sta. wagon, R. H.
'41 CHRYSLER 4 Dr., R. H.

PRODATI

'40 FORD Sedan\$495
'40 BUICK Spec., 4 Dr. R. H.
'40 PONT. 4 Dr. Torpedo
'40 MERCURY 4 Dr. Super
'40 DE SOTO 4 Dr. De Luxe
'40 DODGE 4 Dr. Custom
'40 PLYM. 2 Dr. Spec. De Luxe
'40 OLDS 4 Dr. Sta. Wn. 96
'40 CHEV. Sedan, R. H.
'40 LINCOLN Zephyr 4 Dr. Custom

CENEJE

'39 PLYMOUTH\$375
'38 PLYM. 2 Dr.
'38 CHRYSLER Club Cpe.
'38 PACK. 6 Cyl., 4 Dr. R. H.
'38 BUICK 4 Dr., Spec. Clean
'38 OLDS 4 Dr., R. H. Like New

'38 CHEVROLET\$375

'38 PONT. 4 Dr. 6 & 8 R. H.
'38 NASH 4 Dr., "800" R. H.
'38 PONTIAC Conv.

OD NAS

'38 FORD\$276
'38 FORD 3 Dr. Super 88
'38 PONT. 4 Dr. R. H. Bargain
'38 PONTIAC Sedan, Bargain
'38 OLDS 4 Dr., R. H. Like New
'38 CHEV. 4 Dr., R. H. Good

'37 BUICK\$228

'37 PLYM. 4 Dr., R. H.
'37 OLDS 2 Dr., R. H.

WELLS AUTO SALES
1525
N. Wells

Odprite svojo 9-cell dan v nedeljo

NAROCNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (Feb. 23, 1948), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite je pravilno, da se vam list ne ustavi.